

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Вступ 2024 року

Для студентів спеціальності за спеціальністю 053 Психологія

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Освітньо-професійна програма «ПСИХОЛОГІЯ»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання

Інформація про викладачів

Викладач (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)	Поліщук Валерій Миколайович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри
Контактний телефон	05959450855
E-mail:	valeryipolishchuk@gmail.com
Профіль викладача	https://scholar.google.com.au/citations?user=79LfErkAAAAJ&hl=th https://uk.wikipedia.org
Консультації	П'ятниця (14.00–15.00)

Кількість часу на вивчення

	Денна	Заочна
Кредитів	5	5
Аудиторних:	50	16
Лекцій	22	8
Практичних занять	28	8
Самостійна робота студента	100	134
Форма контролю	екзамен	екзамен

1. Анотація курсу

ОК 27 «Експериментальна психологія» вивчається здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у шостому семестрі. Освітній процес охоплює лекційні та практичні заняття, виконання самостійних робіт, модульних контрольних робіт та підсумковий контроль (екзамен).

Місце ОК в ОПП:

Навчальну дисципліну «Експериментальна психологія» внесено до вибірових дисциплін ОПП циклу професійної підготовки.

Курс «Експериментальна психологія» використовує міждисциплінарні знання з вікової і педагогічної психології, загальної психології, соціальної психології, основ наукових досліджень.

Метою вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з методологією експериментальної психології, підходами до організації та проведення експериментальних досліджень та діагностичних обстежень в психології; підготовка студентів до самостійної наукової дослідницької роботи, реалізації прикладних і наукових дослідницьких задач.

Завдання навчального курсу:

1) вивчення основ методології експериментального дослідження, його етапів,

принципів, типів; 2) оволодіння прийомами побудови гіпотез, контролю залежної та зовнішньої змінних, процедурою побудови експерименту; 3) ознайомлення з побудовою експериментальних, доекспериментальних та квазіекспериментальних планів, перспективами планування досліджень; 4) підготовка до самостійного проведення експериментальних досліджень, обробки дослідницької інформації, її інтерпретації та узагальнення; 5) ознайомлення з структурною побудовою окремих груп методів та окремими методиками діагностування, методичними вимогами до їх проведення; 6) ознайомлення з етичними нормами та принципами психологічних досліджень;

Навчальна дисципліна «Експериментальна психологія» **забезпечує формування таких компетентностей).**

Загальних:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності;

Попередні компетентності (преріквізити), необхідні для вивчення освітнього компонента: формуються під час засвоєння ОК: «Загальна психологія з практикумом», «Основи наукових досліджень».

Фахових компетентності спеціальності:

ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

ФК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

ФК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

ФК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

ФК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

ФК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ФК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні з рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).

ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН 14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПРН16.Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога

Технічне й програмне забезпечення/обладнання:

Windows 10, Chrome, MS Office 2010; OpenOffice; Google Workspace, доступ до електронних журналів бібліотеки; доступ до електронних бібліотечних ресурсів світу; доступ до електронного навчального середовища; комп'ютер, проектор, інтерактивна дошка.

Організація навчання. Види занять.

Лекція-бесіда, передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. Запитання адресуються до всіх, студенти відповідають з місця; викладач піклується про те, щоб запитання не залишалися без відповіді. Запитання не для контролю знань, а для з'ясування рівня орієнтованості і пізнання здобувачів освіти з проблем курсу, міри їх готовності до сприйняття наступного матеріалу. В умовах карантину (дистанційне навчання) лекційні заняття проводяться на платформі ZOOM.

Практичне заняття передбачає детальний розгляд здобувачами освіти окремих теоретичних положень курсу та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань. Перелік тем практичної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Практичне заняття включає: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок здобувачів освіти; постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, - розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, зараховуються під час виставлення підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни. В умовах карантину (дистанційне навчання) практичні заняття проводяться з використанням сервісу classroom google.

Самостійна робота студента (СРС) - це самостійна діяльність-учіння здобувачів освіти, яку викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача. Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни і передбачає:

- 1) опрацювання лекційного матеріалу;
 - 2) підготовку до практичного заняття;
 - 3) виконання творчих робіт за запропонованою тематикою;
 - 4) роботу з термінологічним словником;
 - 5) роботу з науковими першоджерелами, ознайомлення з новинками наукової літератури;
- В умовах дистанційного навчання планування самостійної роботи студентів, методичне керівництво і контроль за її виконанням відбувається з використанням платформи ZOOM.

Структура дисципліни «Експериментальна психологія»

Тема	Лекції (год.)	Лаб. роб.	Практ. роб.	СРС
------	------------------	--------------	----------------	-----

	д/заоч.	(год.)	(год.)	д/заоч
Змістовий модуль 1. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ. ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ				
1.1. Мета, завдання, методи експериментальної психології.	2/1	-	2/-	5/10
1.2. Історія психології як експериментальної науки.	2/-	-	2/1	5/10
1.3. Структура наукового дослідження. та експериментальна взаємодія.	2/1	-	2/-	10/10
1.4. Професійні етичні стандарти при проведенні експериментальних досліджень	2/-		2/1	10/10
Змістовий модуль 2. ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПСИХОЛОГІЇ				
2.1. Неекспериментальні методи дослідження в психології	2/1		4/1	10/15
2.2. Експеримент як метод психологічного дослідження	2/1		4/1	10/15
Змістовий модуль 3. ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ.				
3.1. Стратегії і плани експериментального дослідження.	2/1	-	2/1	10/10
3.2. Змінні в експерименті. Відношення між змінними	2/1		2/2	10/10
3.3. Дослідницька програма в експерименті.	2/2	-	4/1	10/15
Змістовий модуль 4. АНАЛІЗ ТА ПРЕДСТАВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ				
4.1. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів	2/1	-	2/1	10/15
4.2. Представлення результатів експериментів	4/1	-	4/1	10/12
Разом	22/8	-	28/8	100/134

**Перелік питань до підсумкового контролю із дисципліни
«Експериментальна психологія» (екзамен)**

1. Мета, завдання експериментальної психології. 2. Історія психології як експериментальної науки. 3. Методологічні принципи експериментальної психології 4. Поняття про наукове дослідження. Наукова проблема. 5. Наукова теорія як реконструкція реальності. 6. Поняття про гіпотезу: види, походження, вимоги. 7. Принципи міжнародних діагностичних професійно–етичних стандартів. 8. Наукове шахрайство та чистота експеримент. 9. Класифікація стабільних та нестабільних у часі психічних властивостей. 10. Експериментальна взаємодія і етичні аспекти психологічних досліджень. 11. Неекспериментальні методи дослідницької роботи. 12. Спостереження як метод психологічного дослідження. 13. Біографічний метод у психологічному дослідженні. 14. Метод аналізу продуктів діяльності. 15. Архівний метод у психологічному дослідженні. 16. Бесіда, інтерв'ю у психологічному дослідженні. 17. Анкетування як метод дослідження. 18. Стандартизовані опитувальники та тести як методи психологічного дослідження. 19. Організаційні методи психологічного дослідження: порівняльний, комплексний,

лонгітудний, метод поперечних зрізів. 20. Вимірювання як метод психологічного дослідження. 21. Кореляційне дослідження. 22. Процес шкалювання і характеристика шкал. 23. Експеримент як метод психологічного дослідження. 24. Види експерименту. 25. Структура психологічного експерименту. 26. Поняття про залежну і незалежну змінну. 27. Валідність експерименту: види валідності. 28. Факт і артефакт у експерименті. 29. Проблема контролю в експерименті. 30. Стратегії експериментального дослідження. 31. Класифікація експериментальних планів. 32. Поняття про якісні та кількісні експериментальні плани. 33. Поняття про внутрішньогрупові та міжгрупові експериментальні плани. 34. Доекспериментальні, квазіекспериментальні плани та плани істинних експериментів в психології. 35. Плани з однією незалежною змінною та факторні плани. 36. Плани експерименту з малим N. 37. Дослідницька програма в експерименті. 38. Постановка проблеми експериментального дослідження. 39. Теоретичний аналіз проблеми. 40. Вибір змінних та формулювання експериментальних гіпотез. 41. Вибір стратегії та планів експериментального дослідження. 42. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів. 43. Поняття про кількісний аналіз в психологічних експериментах. 44. Застосування статистичних методів у психологічних вимірюваннях. 45. Використання непараметричної і параметричної статистик під час опрацювання емпіричних даних. 46. Нормальний розподіл як чинник параметричності — непараметричності експериментальних значень. 47. Непараметричні статистичні методи. 48. Параметричні статистичні методи. 49. Кореляційний аналіз як метод статистики. 50. Статистична значущість емпіричних показників. 51. Перевірка крайніх членів на належність до статистичної сукупності. 52. Межі довірчого інтервалу середнього арифметичного. 53. Сутність статистичної значущості отриманого показника. 54. Поняття про якісний аналіз та інтерпретацію результатів експериментів. 55. Наочно-графічне представлення результатів досліджень. 56. Формулювання висновків експериментального дослідження. 57. Представлення результатів експериментів: основні вимоги до мови наукового звіту, структура та оформлення письмового наукового звіту, вимоги до виступів з представлення результатів наукового дослідження.

ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ: екзамен.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ: тестові завдання, оцінки за завдання практичних виконаних письмово у Google Клас, усні опитування на практичних заняттях. Індивідуальне науково-творче завдання.

4. Політика курсу:

Базується на основних засадах академічної доброчесності та відкритості.

5. Інформаційне забезпечення

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Важинський С.Е., Щербак Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
2. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях : навч. посіб.. Київ : «Професіонал», 2017. 208 с.
3. Колтунович Т.А., Чуйко Г.В., Чаплак Я.В. Соціально-психологічні експерименти: навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 192 с.
4. Максименко С., Носенко Є. Експериментальна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2021, 359 с.
5. Малхазов О. Р. Експериментальна психологія: практичний посібник. Київ: Талком, 2020. 321 с.
6. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Київ : Знання, 2017. 310 с.
7. Goodwin K.A., Goodwin C.J. Research in Psychology: Methods and Design, 8th Edition: New

- Jersey : Wiley, 2016. 476 p.
8. Jhangiani R. S. Research Methods in Psychology 4th edition. Kwantlen Polytechnic Universit, 2019. 432 p.
 9. Kantowitz B.H., Roediger H. L., Elmes D.G. Experimental Psychology Belmont, California :Wadsworth, 2015. 640 p.
 10. Reynolds C.R., Altmann R.A., Allen D.N. Mastering Modern Psychological Testing: Theory and Methods 2nd ed. Edition. Springer Nature Switzerland AG. 2020. 710 p.
 11. Urbina S. Anastasi A. Psychological Testing, 7 Ed. Paperback. Pearson India. 2016. 656 p.

Додаткова

1. Баклицький І. О., Сірко Р. І. Експериментальна психологія : практикум. Львів : ЛДУ БЖД, 2011. 112 с.
2. Бедан В. Б. Експериментальна психологія : курс лекцій. Одеса : НУ«ОЮА», 2020. 102 с.
3. Фесун Г.С. , Канівець Т.М. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2018. 200 с.
4. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Київ. Києво-Могилянська Академія, 2010. 283 с.
5. Методи психологічних досліджень : навч.-метод. посібник / уклад.: В. М. Радчук, Научитель О. Д., Бідюк А. І. Основи психолого-педагогічного дослідження: коментарі, таблиці, ілюстрації. Харків : ХАІ., 2015. 56 с.
6. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики: Навчально-методичний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2009. 442с.
7. Шатирко Л. О. Експериментальна традиція психології навчання в Україні: монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2017. 324 с.
8. Mook D. Classic Experiments in Psychology. Westport, CT: Greenwood, 2004, 284 p.

Інформаційні ресурси:

1. Реєстр тестових методик України: <https://vpa.org.ua/test-committee/reestr-testovih-metodik-ukrayni/> (дата звернення 10.03. 2025)
2. Перелік валідних методів психологічної діагностики, які можуть використовуватися для проведення психологічної діагностики та оцінки якості психологічної допомоги <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-24#Text> (дата звернення 10.03. 2025)
3. База даних PsycINFO Американської психологічної асоціації <https://www.apa.org/pubs/databases/psycinfo> (дата звернення 10.03. 2025)
4. Наукова психологія. Класичні експерименти в психології. Найвідоміші психологічні гіпотези. <https://psyfactor.org/lybr102-2.htm> (дата звернення 10.03. 2025)

**Критерії та рівні навчальних досягнень студентів з курсу
«Експериментальна психологія»**

Оцінка ECTS	Сума балів за 100 бальною шкалою	Критерії
----------------	---	----------

A	90-100	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, успішно розв'язує завдання підвищеної складності, аргументовано висловлює свої думки, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань, під час виконання самостійної роботи. Основні питання розкриває на високому теоретичному й практичному рівнях, без ускладнень орієнтується в матеріалі, повністю відповідає на додаткові запитання. Якість відповідей свідчить про вільне володіння навчальним матеріалом, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом із навчальної дисципліни. Набуті компетенції творчо застосовує в професійній предметній діяльності.
B	82-89	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження	Студент володіє навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни на творчому рівні. Під час відповідей виявляє вільне володіння лекційним і практичним матеріалом, проте у відповідях допускає неточності.
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками	Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, проте не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає суттєві неточності. Розкриває основні питання, а на додаткові відповідає неповно. Ознайомлення з додатковими джерелами не є систематизованим.
D	64-73	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками	Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях. Послугується тільки загальним поняттєвим апаратом, у цілому орієнтується в досліджуваному предметі, але розкриваючи основні питання допускає суттєві помилки.
E	60-63	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній.	Домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача; знання основної термінології.

FX	35-59	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни	Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно. Робить принципові помилки у відповідях, не може дати обґрунтовані відповіді на всі основні питання викладача, не орієнтується в основних теоретичних і практичних положеннях курсу або не засвоїв окремі розділи курсу.
F	1-34	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни.

**Розподіл балів у межах навчальної дисципліни
«Експериментальна психологія»
Денна форма навчання**

<i>Практичні заняття</i>														<i>Модульний контроль</i>	<i>Форма семестрової атестації - екзамен</i>
Максимальна кількість балів -70														Максимальна кількість балів -20	Максимальна кількість балів -10
ПЗ 1	ПЗ 2	ПЗ 3	ПЗ 4	ПЗ 5	ПЗ 6	ПЗ 7	ПЗ 8	ПЗ 9	ПЗ 10	ПЗ 11	ПЗ 12	ПЗ 13	ПЗ 14	МК 1-4	екзамен
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	20	10
Всього – 100 балів															

Заочна форма навчання

<i>Практичні заняття</i>				<i>Модульний контроль</i>	<i>Форма семестрової атестації - екзамен</i>
Максимальна кількість балів -70				Максимальна кількість балів -20	Максимальна кількість балів -10
ПЗ1	ПЗ2	ПЗ3	ПЗ4	МК 1-4	екзамен
15	20	20	15	20	10
Всього – 100 балів					